

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands Dövblinda rf

Juni-Juli 6-7/1999

Ett meddelande till Rundradion

Dövas kulturdagar

Det är nyttigt och roligt att minnas

Innehåll

Ledaren.....	3
Meddelandet fördes till Rundradion.....	4
Kulturhälsningar från Esbo!.....	7
Jämlikhet och tjänster.....	9
Att minnas är hjärngymnastik och Sökande efter meningen med livet.....	10
En minnesskrift om bastun.....	11
Mormors kossa.....	12
På väg till mormor.....	13
Min kunniga mor.....	15
Fästingar gömmer sig i buskagen	16
Jämlikhet och tjänster.....	16
På träff i Sverige med dövblinda...	17
Fem frågor.....	18
Debattsidan!	
En bostad, som jag inte skulle kunna Flytta till.....	19
Läsarnas brev	
En tavla om stunden: känslor, händer Och en penna.....	20
Utflykt till Molnspegeln (Pilvipeili)	21
Den klara morgonens hälsning..	22
Två flugor i en smäll.....	22

Pärbild: Gruppen med meddelandet till Rundradion utanför byggnaden Stora Smedjan
(Bild: R. Karisaari)

Bakpärmen: en dikt av Anu Mikko-
la. Följande Känselfrödet utkom-
mer 18.8. 1999. Materialet skall vara
på redaktionen senast 6.8.

Nytt i tidningen!

I Känselfrödet finns nu en debattspalt. Vi beslöt i redaktionen, att om det kommer åsikter till tidningen, som innehåller frågor som berör hörsel-och synskadade och dövblinda, så söker vi till följande nummer svar på frågorna. Vi gör alltså en liten artikel om ämnet, där vi berättar, vad experterna anser. Ibland kan dock frågan vara så svår, att inte ens experterna kkan svara. Vi försöker vårt bästa att finna svar på frågorna.

Om man i debattspalten vill ställa en fråga, bör man också berätta varför frågan är viktig, varför den intresserar en och vad man själv anser. Ifall det kommer många frågor, väljer vi den som berör många läsare. Endat en fråga kan ingå per nummer. I detta nummer finns en fråga av **Pekka Juusola**.

Katri Pyykkö
Informatör

I maj-numret av Känselfrödet publicerade vi två dikter av **Anu Mikkola**, varav den ena Lyckans och sorgens bubblor, var delvis felaktigt i tidningen. Den finns rätt skriven i diktsamlingen Tystnadens sånger (Hiljaisuuden lauluja) □

Bästa vänner!

Jag håller på att avsluta mitt arbete i Finlands Dövblinda rf:s tjänst och övergå till nya uppgifter som chef för Psoriasisförbundet. Kvar är bara att slänga bort gamla papper och ta farväl av människorna.

Min första känsla är saknad. Åren hos Finlands Dövblinda rf har gått snabbt. Jag kommer ännu ihåg hur spänd jag var när jag började hos föreningen. Jag grubblade över hur jag skulle emottas och hur jag skulle komma överens med människor som kommunicerar på olika sätt. Jag blev dock varmt emottagen med öppna armar. Mina försök att teckna väckte positiva känslor och jag sporrades att fortsätta att öva.

Under de senaste åren har föreningen utvecklats snabbt. Föreningens stadgar har förnyats och administrationen utvecklats. Utvidgningen av Verksamhetscentret i Tammerfors har genomförts och för tillfället renoveras gamla utrymmen. Även utrymmena i Verksamhetscentret för hörsel-och synskadade har förnyats. Personalen har ökats

med stadigvarande och tidsbundna projektanställda. En av de viktigaste sakerna är startandet och utökningen av föreningens egen ADB-verksamhet.

Många målsättningar har uppnåtts, men många har också blivit oförverkligade. Försämringen i den ekonomiska situationen har märkts i sämre tillgänglighet på social-och hälsovårdstjänster. De lagstadgade tjänsterna har nog skötts på kommunal nivå, men de behovsprövide tjänsterna har minskat. Föreningens viktigaste uppgift är ännu att trygga at dövblinda och svårt hörsel-och synskadade får de hjälpmedel och den service de behöver.

I mitt arbete har jag fått bekanta mig med intressanta och inspirerande människor. Jag vill av hela mitt hjärta tacka Er alla för samarbetet och vänskapen. Nu har jag ännu semester.

Elisa Mikkola
Verksamhetschef □

Meddelandet fördes till Rundradion

Katri Pyykkö

Finlands Dövblinda rf:s medlemmar godkände på höstmötet ett ställningstagande, som rörde tv-och radioprogram. Om problemen och möjligheterna att lösa dem för en representant för Tammerfors klubben **Marita Autio** från Pirkkala och styrelserepresentanterna **Ulla Kungas** från Tammerfors samt **Seija Troyano** från Varkaus för att berätta för Rundradion. Med var även föreningens informatör **Katri Pyykkö** och redaktör **Raili Karisaari** för att ta bilder. Som Maritas ledsaga-

re fungerade hennes man **Eero Autio**, som också är närstående medlem i föreningen. Ullas tolk var **Tarja Tossavainen**.

Vi togs emot väl. På plats var ledningen för Rundradion: vd:n **Arne Wessberg**, chefen för Text-TV **Jorma Lampinen**, Radio Suomis programchef **Heikki Vuohelainen**, Yle Ykkönens planeringschef **Hannu Anttila** samt redaktionssekreteraren för nyheterna på teckenspråk **Marjo Rein**.

Meddelandet från Finlands Dövblinda rf emottogs av, från vänster, Arne Wessberg, Jorma Lampinen, Heikki Vuohelainen och Hannu Anttila.
(Foto: R. Karisaari)

Vårt meddelande

Marita Autio berättade om textningens betydelse för hörsel-och synskadade, om förändringen av textstorleken, om betydelsen av bakgrundspalt och om att texten inte får hoppa.

Ulla förde fram det, att programmen tolkade till teckenspråk borde öka. Man bör beakta bakgrundsfärgerna i dem och tecknarens klädsel så att de svagt seende kan urskilja tecknen.

Seija Troyano talade om ljudvärlden, om betydelsen av klart tal och läpparna samt om de problem som bakgrundsljud medför.

De berättade att vi stöder andra föreningars verksamhet, som strävar till att förbättra ändamålsenligheten i tv-och radioprogrammen. Vi önskar också, att Rundradion kan med sin auktoritet påverka tillverkningen av TV:n, så att hörsel-och synskadades behov beaktas. Även andra saker kom fram i diskussionen.

Svar

Arne Wessberg berättade, att man inte kan ge precisa svar, men olika möjligheter finns. I detta skede är det viktigt att känna till behoven, så att de kan beaktas i planeringen.

Marjo Rein är redaktionssekreteraren för nyheterna på teckenspråk. Foto: R. Karisaari.

På radiosidan utvecklas program, var det enbart förekommer tal och program med enbart musik. Rundradions representanter tror, att detta är till nytta även för oss. Med den digitala radion är det också enklare att urskilja programtyper. Det är dock frågan om, vad man har råd att förverkliga och hur snabbt digitalradion finns att tillgå. Med datorns ljudkort kan man också lyssna på digital radio.

Även på TV-sidan blir programtyperna renare, när digitaltelevisionen kommer. På kommande är en nyhets-och aktualitetskanal, där det

främst förekommer talprogram. En annan kanal är en kanal för undervisning, vetenskap och kultur. Dessa avgör inte i sig programmen, men alla borde kunna förstå de program som sänds på dem, sade Wessberg.

Jorma Lampinen berättade om samarbetet med andra sinneshandikappföreningar. Med Synskadades centralförbund förhandlar man om, hur text-TV:s utbud skall fås tillgängligt i NKL:s nätverk. Då skulle det vara lätt att läsa med punktdisplay eller talsyntetisator. I budgetplanerna framför text-TV, att de textade finska programmen skulle ökas med en timme i veckan på båda kanalerna. Ifall så sker inom fem år, börjar Rundradion vara i samma ställning som de andra nordiska länderna.

Marjo Rein berättade, att de tecknade programmen har ökat. Förutom nyheterna kommer tolkade valdebatter. Tolkning är svårt, när människor talar på varandra och kameran inte hinner följa med vem som talar.

Det kom fram i diskussionen, att om man i digitaltelevisionen använder en teckenruta, tar det en plats som motsvarar en kanal. Ingen kunde svara på, om det är möjligt att sända två ljud ur ett program, ett med tal och ett med bakgrundsljud. Då skul-

le man kunna välja bort bakgrundsljudet i sin mottagare.

Tidpunkten var bra

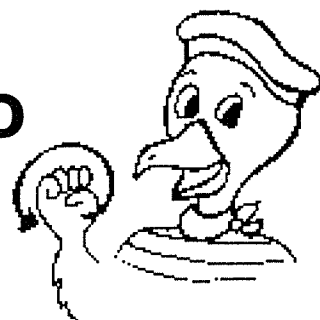
Tidpunkten för meddelandet var bra vald. Trafikministeriet håller på och ger lov för digitaltelevisionsverksamhet och själva verksamheten inleds. Besluten görs 23 juni i ministeriet. För tillfället planerar man gemensamma nordiska standarder för digital-TV i en Nordic-arbetsgrupp. Wessberg sade, att det var viktigt att de fick vårt meddelande nu. Det är lättare att beakta i planeringsskedet. Efter att besluten är gjorda är det svårare att påverka.

Tidpunkten var också bra, för att Rundradion håller just på att planera nästa års budget. Förhoppningsvis kan vi påverka med vårt meddelande, när nästa års program och textning planeras. Mötestillfället var diskuterande till sin karaktär och det verkade som om man tog oss på allvar.

Efter mötet besökte vi text-TV. På text-TV görs också Rundradions nyhets- och sportsidor för internet.

□

En kulturhälsning från Esbo

Anita Palo

Esbo är känd som ett centrum för teknologi, kreativitet och som en stad med fem egensinniga centra. Men Esbo är också en kulturstad. Tusentals händer talade, när Leve Esbo!- den teckenspråkiga kulturveckan hölls **31.5.-5.6.1999** i Esbos kulturcentrum i Hagalund. Det är det största kulturtillfället för teckenspråkiga i vårt land. Kulturveckan har ordnats sedan år 1956 på olika orter vartannat år.

Esbos Teckenspråkiga rf var värd för evenemanget. Samarbetskumpaner var Esbo stad och Dövas Förbund rf. Kulturveckans beskyddare var Esbos stadsdirektör Marketta Kokkonen. Maskot var Tur-måsen. De döva deltog 3.-5.6. i Dövas Förbund rf:s 21. Landsomfattande kultur dagar och där i olika tävlingar.

Jag är med i dövblindas Teater Törmäys och dessutom i dövas teatergrupp "Levande händer" (Elä-vät kädet) rf. På kulturveckan var jag representant för Levande händer rf. Jag uppträdde varje dag utomhus på gågatan i Hagalund eller på amfiteatern utomhus på dagarna. Med

var tre andra döva medlemmar i Levande händer rf. Vi framförde pantomin, dikter och små teaterspycken. Vi höll även info-paket. Vi berättade om dövas kultur, t.ex hur döva tackar för en föreställning. Hörande människor applåderar medan döva tackar mera synligt. De viftar på händerna halvt uppe och med händerna öppna. Vi berättade också, hur man kan röra en döv, om man har ärende; vad som är tillåtet och förbjudet. Man kan röra axlarna, armbågarna eller vid sittställning på låren, men i ryggen, baken eller huvudet skall man inte röra.

Vi delade ut broschyrer och lekte med barnen på teckenspråk. Vi hade olika bilder. Av dem fick man välja en bild och fundera, hur man skall teckna det ordet. Sedan lärde vi ut, hur man tecknar rätt och berättade var man kan lära sig teckenspråk.

Nästan varje kväll var det teaterkväll. De som spelade var döva och en var hörande. De kom från Finland, Ryssland, Danmark och Turkiet. "Pojken och lodjuret"-filmen vi-

sades så, att det bredvid filmen fanns en annan bild där man såg den teckenspråkiga tolkningen.

Tur-Måsen var på alla ställen. De små måsarnas kulturprogram föregick också i Hagalunds daghem. Där fanns hörselskadade barn. Under kulturveckan sköttes där även deltagarnas barn.

Teckenspråkiga arbetsgrupper var bl.a. resursutvecklingsgruppen, akrobati och circus jump-gruppen, en grupp för uttryckande på teckenspråk, en grupp för visuella konster samt en grupp för dans och musik. I gruppen Leve idrott! fick man deltaga i barngympa, redskapsgymnastik, boboll, fotboll eller fara och promenera på motionsbanan.

Den teckenspråkiga dockteaterföreställningen "Bördan lättar" (Taakka putoaa) tecknade dockorna, när döva satte händerna i dem. Det hölls också en andaktsstund på teckenspråk.

Barnens och grundskolelevernas kulturtävlingsgrenar var lekar, köruppträdanden, paruppföranden, fria framföranden, danser, sketcher, diktläsning och föreställningar. Föreningens kulturtävlingsgrenar var lekar, körframföranden och föreställningar samt pantomin, sketcher, fria framföranden, berättelser, paruppföranden, diktläsning, humor,

tal till ett givet tema och frågesport.

Jag deltog i Levande händer rf:s sketcher. Föreställningens namn var "Grillkiosken". I de fria framföranden visade vi "Den törstige dövblinde"-föreställningen. Jag hade huvudrollen i båda föreställningarna. De lyckades väl. Publiken på ett hundratal, skrattade och skrattade. Efter tävlingen var det en spännande prisutdelning. I sketchserien kom "Grillkiosken" på andra plats. Också "Den törstige dövblinde" kom andra i sin serie. Jag fick tre silvermedaljer och två diplom.

Jag var överraskad och lycklig! Den tredje silvermedaljen fick jag för att jag enligt regissören till "Den törstige dövblinde" var bra på att improvisera. Tack till Teater Törmäys och Levande händer rf. Jag har fått lära mig och utveckla mig till en bättre artist.

På eftermiddagen var det kulturdagarnas huvudfest och på kvällen Esbos Teckenspråkiga rf:s 25-års fest i Tapiola Garden-hotellet. Det sändes delar av det fina kulturevenemanget i TV 1:s Kuuma kesäprogram och i Nyheterna för teckenspråkiga samt i Dövas videobulletin. Också Länsiväylä-tidningen, Helsingin Sanomat samt Radio Nova berättade om händelsen. De följande Dövas kultur dagar hålls i Villmansstrand år 2001. □

Jämlikhet och tjänster

Anne Kiiski, projektchef

Samhället erbjuder sina medlemmar olika tjänster och stödverksamheter. Många olika myndigheter ansvarar för dem. Hörsel-och synskadade har svårare än andra att få information. Myndigheterna bör beakta det, när de erbjuder service. I Finland är människorna **jämlika inför lagen**. Det förverkligas, om medborgarna känner sina rättigheter och kan använda dem. Lagen om myndighetsförfarande bestämmer att myndigheterna skall ge råd och tjäna sina kunder, fastän kunderna inte vet om tjänsten eller rättigheten. Denna **serviceprincip** förbättrar jämlikheten. Myndigheten skall t.ex beakta kundens modersmål.

Jämlikhetsprincipen finns även i **lagen om tjänster för handikappade**. Avsikten är att förbättra den handikappade personens möjligheter att leva och verka jämlikt samt förebygga och ta bort hinder och problem som uppstår p.g.a. handikappet. Kommunerna skall sköta en del av tjänsterna, som lagen bestämmer. Tjänsterna skall ordnas enligt det behov som finns i kommunen. De handikappade skall få

sina tjänster. Kommunens myndigheter har dock rätt att bestämma, vilka tjänster, i vilken form och hur tjänsterna ordnas. Jämlikheten skall beaktas. Det innebär, att bastjänsterna skall uppnå en viss nivå i hela landet. Man bör ansöka om tjänster. Man skall motivera sin ansökan och lägga till de bilagor som krävs. Myndigheten godkänner lättare en ansökan som är välgjord. Myndigheten skall också motivera sitt beslut, så att kunden förstår det. Man kan klaga över ett negativt eller felaktigt beslut.

Att ge ut information är också viktigt. Ifall myndigheten förstår de problem som hörsel-och synskadan åstadkommer, förstår de även gruppens specialbehov. Kommunen kan grunda ett handikappråd, var handikappade och föreningarna har sina egna representanter.

Mitt arbetsförhållande i Finlands Dövblinda rf:s tjänst tar slut. Arbetet har varit människonära, intressant och lärande. Tack till er alla och trevlig sommar! ☐

Att minnas är hjärngymnastik och letande efter mening med livet

Katri Pyykkö

Alla har vi minnen, såväl goda som sorgliga. På sommaren, när dofterna flödar, är det dags att komma ihåg gångna tider och finna nya betydelser i dem. **Anitta Raitanen** från Åldringsvårdens Centralförbund berättar, att det ger mening i livet att minnas. När du minns och berättar om ditt liv, samlar du ditt livs pussel. Genom att minnas kan du skapa dig en bild, hur ditt liv varit. När man är mitt i händelsernas centrum, ser man inte händelsernas betydelse. Genom att minnas finner man nya betydelser och mening och värde i sitt liv.

När man minns tillsammans med någon annan, får man feedback direkt. Man kan turas om att minnas. Då delar man sitt liv med andra. Den andras minnen utvidgar kunskapen om tidsperioden i fråga. Man kan också dela på livets lärdomar med andra. Att skriva ner minnena fungerar på samma sätt. Andra kan läsa dem och skriva om sina egna minnen om samma tema eller tidpunkt. Minnen har sina personliga kännetecken men även allmänna

drag, som är gemensamma med andra, berättar Anitta.

Att minnas är också hjärngymnastik. En tänkande hjärna är aktiv och fungerande. När man minns, kommer man även ihåg saker man trodde man glömt. De kommer plötsligt i minnet. Endast minnen som man kommer ihåg har betydelse.

Man kan berätta om sina minnen för nya generationer. Det är viktigt att överföra en levande tradition. Egna barn och barnbarn vill höra, vad som hänt i den egna slakten eller hur det var förr. Det är ingalunda nödvändigt att berätta sina minnen endast för de egna arvingarna.

I denna tidning följer nu fyra minnesberättelser. Du kan ha dem som stöd, när du börjar minnas. Två av berättelserna hör ihop med landsbygden: bastu och mjölkning. Den tredje berättelsen hör ihop med staden och den fjärde med resande. Kom ihåg tillsammans med andra. Och åldern är inte avgörande då man minns! Minns, vilket som är ditt första minne! □

En minnesberättelse om bastun

Anja Lehtola

Förr när jag var ung, tvättades bastun varje år före midsommaren. Jag hämtade vatten från brunnen till grytan i bastun. Med mig hade jag Taimi, broderns fru. Vi var endast klädda i små kljolar och blusar. Vi var barfota och gick längs gräsplanen. Det var en trevlig sommarsämning. Vi bar hinkarna tillsammans och fyllde dem med kallt vatten.

Jag hämtade själv ved till bastun från lidret. Det rymdes meterlånga klabbar under grytan och mindre stickor i bastuugnen. Jag bar dem ensam i famnen. Jag började värma bastun på dagen. Jag tände själv eld. Efter cirka en halvtimme började jag kasta löyly. I grytan började vattnet snart koka. Bastun fylldes med ånga och väggarna blev våta. Smutsen lossnade lättare än när väggarna var torra.

Någon hade gjort färdigt några granborstar åt mig och jag började tvätta bastun. Jag blandade varmt vatten och tallsåpa. Jag tvättade taket och väggarna. Sedan tog jag den andra borsten och kallt vatten

och sköljde bastun. Laven och golvet tvättade jag med en annan borste. Det hade kommit barr på golvet och jag sopade bort dem. Jag blev svettig av arbetet. Bastun började dofta gott. Mamma och min bror skötte om uppvärmningen till slut och satte fast spjålet. Kanske de inte litade på mig utan var rädda att det kunde bli kvar os i bastun.

Sedan gick jag för att hämta badkvastar i skogen. Jag kunde inte alltid urskilja björken från andra lövträd och jag tog med mig allt möjligt. Jag hämtade badkvastar varje lördag, inte endast på städdagarna. En gång anföll en bisvärm mig; tur att de inte stack mig i ansiktet, utan endast i håret.

Min far dog när jag var ung, så min bror gick först med andra män i bastun. Broderns barn var också med. Jag gick sist ensam i bastun. Ibland kom mamma med, ibland Taimi. Laven var bekväm i bastun. Det förekom inga trappor och laven var bred. Man rymdes till och med att ligga där och det var lätt att slå sig med kvasten på benen. Jag njöt mycket av bastandet.

Efter bastun hade vi inte som vana att koka kvällskaffe utan som kvällsmål hade vi karelska piråger, potatiskukko eller kålrotskukko. Mamma bakade också bulla, men det bjöds inte ut på lördagen utan först

på söndagen.

Männen var bara fina herrar och gick direkt i en ren bastu. Jag som var en anspråkslös bastupiga gick sist. Jag njöt faktiskt av att vara i lugn och ro i bastun och av den goda doften och när jag såg de rena, klara väggarna när jag låg på bastulaven.

Det har varit trevligt att få bastubestämmelser med e-posten. Jag kom att tänka på, att jag också gjorde bastukvistar som ung, men de blev inte värst vackra. Mamma lärde mig inte ordentligt hur man gör dem. Raimo berättade, hur man binder en kvast. Tack till Raimo! Jag är döv från födseln och man berättade inte mycket för mig när jag var barn.

Som ung framförde jag många gånger en bastudikt. Jag har haft den nedskriven, men nu är den som försvunnen. Tidigare kom jag ihåg den utantill.

I morgon går jag igen ensam i bastun. Bastuglädje åt alla! ☐

Mormors kossa

Hilkka Nieminen

Hilkka hade som vana att åka till mormor genast, när mamma gav lov – och även utan lov ibland. Mormor bodde nära hemmet, på andra

sidan landsvägen. Där fanns förutom en vacker trädgård, mycket annat intressant. Ladugården var ett intressant hus. Där muade ibland även två kor. Det var roligt att se, när mormor mjölkade dem.

Nu fanns det bara en ko i ladugården, men den var en vacker brun en. Det var sommar, så de var ute på bete på stranden. Mamma hade gett Hilkka lov att gå till mormor. Hon hade sagt att Hilkka kunde hjälpa mormor att mjölka. Hilkka skulle schasa bort flugorna från kon och från mormor med en alkvist under mjölkningen. Hilkka hade fått förra sommaren ett vackert rött plåtämbar av en tant i Viborg. Det tog hon nu med sig. Hon tänkte lära sig mjölka nämligen. När mormor mjölkade, såg Hilkka noggrant på. Det såg enkelt ut.

När mormor hade mjölkat, sade hon åt Hilkka att hon skulle föra mjöken till källaren och komma snart tillbaka. Hilkka blev ensam på ängen. Då beslöt hon sig för att lära sig mjölka. Hon var lite rädd för den andra kon, då den alltid var lite arg om man gick nära den. Men Hilkka var inte rädd för denna kossa, hon skulle mjölka den nu. Hilkka tog mormors mjölkningsspall under sig och gick till kossan.

Hilkka samlade lite saftigt gräs och satte det framför kossan. Sedan

pajade hon kossans rygg och pratade med den samt satte sig på pallen bredvid den. Kossan åt av gräset och såg lugn ut, så Hilikka var inte rädd. Hilikka satte ämbaret mellan kossans ben när hon satt på pallen. Hon letade efter en bra plats att mjölka och trodde hon funnit den. Sedan drog hon försiktigt som hon hade sett att mormor gjorde. Hon han inte dra en andra gång förrän ämbaret flög långt ut på ängen av kossan spark. Hilikka föll själv på marken. Kossans andra spark träffade Hilikkas ben och det uppstod ett stort blåmärke. Där tog den mjölkningen slut för Hilikka.

Mormor hade återvänt från källaren och såg vad flickan höll på med. Hon skrattade gott. Hilikka fick sedan höra av mormor, att Hilikka hade gått och mjölkat helt fel ko. Inte visste ju Hilikka, vad det var för skillnad mellan kossorna, men mormor förklarade att detta var en tjurko, som man inte kan mjölka som mjölkkor. När mormor sedan berättade därhemma om Hilikkas försök att lära sog mjölka, hade de andra också skrattat. Det var inte underligt, att kon blev arg på Hilikka. Det tog länge förrän Hilikka lärde sig att mjölka med mormor som lärare.

(Denna berättelse har publicerats tidigare i Hilikka Nieminens bok "Flickan gick i gränderna" (Tyttö kulki kujasilla) □

På väg till mormor

Eero Vartio

Till mormors hem i Kajan hör oskiljaktigt en mjuk känsla av sommarväderlek hos mig, burriga, gula bin i gårdens blommor och hö som var högre än mig själv. Vi for alltid dit för en längre tid under höbärgningen.

Vanligtvis reste vi först med buss till Kestilä. Där vänntade vi en timme, drack kaffe i cafét och köpte tekorv som väggkost. I butiken fanns en intressant maskin, med vilken butiksmanen skivade korven till skivor. Han vävade med ena armen på en väv och höll i korven med den andra och skuffade den mot skärbladet. Skivorna föll ner på andra sidan skärbladet. En sådan maskin hade jag inte sett i Haapajärvi!

Resan fortsatte med postbuss. Det var svettigt, dammigt och trångt i bussen. Vägarna var krokiga och fulla med gropar. Den äckliga lukten av bensin förvärrade situationen. Papperspåsar utdelades åt resenärerna ifall man behövde spy. Det fanns mera av sådana i ett nät som var fast i sätet framför. Ibland stannade bilen, så att man kunde slän-

ga de fulla påsarna i diket. Jag stördes inte av illamåendet, men mamma spydde ihärdigt så fort bilen startat. Därför åkte vi väl inte heller hela vägen till Kajana med buss, utan vi bytte till tåg.

Loket släppte ut kraftiga rök-och ångmoln och ljud med hårt ljud. Kraft fick det av meterlånga klabbar. På alla stationer fanns travar med träklabbar. I passagerarvagnens ena ända fanns en stor nödbroms, som påminde om en bilratt. Ovanför den fanns en vattenflaska och några glas. Jag såg aldrig att någon skulle ha tagit vatten därifrån.

Det förekom tre klasser på järnvägen. De skiljde sig åt ifråga om pris och bekvämlighet. Vi reste i tredje klass på hårda träbänkar. Ofta var det så mycket folk, att också gångarna var fulla med människor. Resestilen och – känslan var hemtrevlig: folk samtalade med varandra. Ofta fanns en dragspelsartist med. Han lät sin hatt gå runt i hopp om bidrag. Eller så hade någon en reseradio, som vi hörde på tillsammans. Som programnummer kunde även vara att följa med en berusads beteende och spänningen i att följa med om konduktören slänger ut den berusade på följande station.

Tåget förde ett himla väsen och

svängde och svajade. På WC:n var det svårt att hållas att stå. Men det gick att resa. På stationerna stannade tåget länge, men vid hållplatser endast en kort stund. Jag tittade ut genom fönstret. Jag tittade endast in i vagnen, ifall det hände något ovanligt: konduktören granskade biljetterna eller en lemnad- eller glassförsäljare gick förbi. Tidningsförsäljaren hade en stor väska med tidningar runt halsen. Folket hade smörgåsar inpaketerade i smörpapper som vägkost. Det var alltid ett efterlängtat programnummer att äta vägkosten på resan.

I Kajana hämtade vi resväskorna från resgodsbyrån och gick till torget eller butiken. Mormor lagade världens godaste köttbullar. Därför förde vi med åt henne ett stort paket malet kött.

Men vi var inte framme ännu. Det var ännu sju kilometer kvar av resan. Till en början var det spännande, men sedan orkade jag inte promenera. En gång kom jag på att det lönade sig att vifta med handen då en personbil kom från Kajana. Bilarna stannade alltid och vi fick lift fram. Ifall jag föreslog det åt mamma, vägrade hon. Därför frågade jag inte, utan lyfte snabbt upp handen, då en bil närmade sig. Mamma hann då inte stoppa mig. Bilarnas

chaufförer var alltid stiliga män. Mamma bad ofta om ursäkt för mitt beteende och välsignade min verksamhet.

Sedan kom vi dit, var det på vägens högra sida fanns Hepokannas och Lankolainens postlåda. Från den vänstra sidan gick en lerig väg mot en mörk dunge av granar. Jag sprang inspirerat dit. Bara 100 meter kvar! □

Min kunniga mor

Ritva Soininen

Min mamma var en kunnig kvinna. Under krigstiden kom färdigheterna bättre fram. Mamma reparerade folks löständer med lim från Ammunitionsfabriken i Kuopio. Hon limmade lossna tänder på plats igen. Fabrikens chef var vår underhyresgäst. Han hämtade lim.

Vi bodde i Niirala stadsdel i Kuopio och mamma hade en affär där. När folk cyklade långa vägar till jobben, var cyklarna ofta söndriga och i oordning. Männen var vid fronten och det fanns ingen annan som kunde reparera än mamma. Jag kommer ihåg hur hon skickligt lagade cykelringarna åt grannens kvinnor, utan att ta betalt!

Mamma skötte väl om sig, hon var en vacker kvinna i trettioårsåldern. Hon hade en frisyr, där en del av håret var som en rulle framme. Håret hade blivit ljusare av solen, då hon reparerade cyklar under heta sommardagar.

Mamma reste mycket i affärers tecken. Hon reste fint i andra klass med tåg. Klasskillnaderna var skarpa på den tiden. Andra klassens vagnar var mycket fina, sätena var mjuka, med randigt tyg. Det var underbart att resa med vagnarna och följa med vad de fina människorna gjorde.

På grund av mammas planer hamnade jag en gång ensam på resa från Kuopio till Helsingfors. Mamma var redan i Helsingfors på affärsresa med min yngre bror. De bodde på hotell Hansa. Jag köpte naturligtvis en biljett till andra klass som min mamma. Jag hade just fyllt tio år. När jag satt där följde jag med, hur de fina kvinnorna rökte sina cigaretter genom ett silverrör. Deras hattar var välprydda. Herrarna var klädda i lunchbyxor och svarta kavajer, cylinderhattarna hade de lagt på hyllan. I tredje klassen reste zigenarna. De spelade dragspel och sjöng. Bondmororna grävde däremot ut innehållet ur mujkkokkor med sina knivar, smaskade högljutt och drack surmjölk då och då. □

Fästingar gömmer sig i buskagen

Raili Karisaari

Fästingar är vanliga i hela södra och mellan Finland. Mest finns det av dem på Åland och i skärgården. De lever i basväxtligheten och de kan fästa sig fast i människors hud och trängs sig genom huden för att suga blod.

Fästingarna kan sprida två sjukdomar: Lymes borrelios eller hjärninflammation, Kumlinge sjukan. Båda sjukdomarna får människan via fästingens bitt. Smittorisken är mindre, ju snabbare fästingen tas bort från huden. Endast ett bitt kräver ingen vård, men uppkommer det symptom, bör man kontakta läkare.

Lymes borrelios

Det första symptomet på Lymes borrelios är hos de flesta patienter utslag som sprider sig ringvis från bittet. Utan vård sprider sig bakterien med blodcirkulationen till den övriga kroppen. Det orsakar stegring som vid förkylning, värk och trötthet. En oskött boorrelios kan ge upphov till skador på nervsystemet, hjärtat och lederna. Sjukdomen skall skötas redan i utslagsstadiet. Vården är en antibiotikakur på 2-3 veckor.

Hjärninflammation

Fästinghjärninflammation eller Kumlinge sjukan drabbar främst de som bor i sydvästra Finland. Den förekommer främst i skärgården från Hitis till Nystad. Sjukdomen förorsakas av Kumlinge-viruset, som fästingarna sprider. Mest förekommer sjukdomen i slutet av sommaren och i början av hösten.

För de flesta går sjukdomen lindrigt och symptomfritt förbi. Endast var femte av de som smittas får symptom. De första symptomen kommer ca. en vecka efter fästingens bitt. Patienten får olika inflammationssymptom och lindrig feber. Ofta går sjukdomen över på en vecka.

En liten del av patienterna får den verkliga hjärninflammationen. Patienten har då hög feber, huvudvärk och stelhet i nacken. Han kan vara känslig för ljus, må illa, ha kramper och förlamningar. Sällan leder sjukdomen till bestående efterverkningar. Dödsfall är ytterst ovanliga i Finland. Det finns ingen effektiv vård för Kumlinge-viruset.

Man kan skydda sig mot fästingar

Det viktigaste sättet att slippa de sjukdomar som fästingar sprider är att skydda sig. När man rör sig i dungliknande skogar och i höga buskage, skall man ha långbyxor på. Man kan dra strumporna över byxkanterna. På kvällen lönar det sig att granska hela kroppen, ifall man fått bett. Det lönar sig att också granska husdjuren.

En fästing kan vara mindre än ett nålöga. Tag bort den försiktigt. Det är bäst att använda sig av speciella tänger för borttagandet av fästingar. Man får köpa sådana på apoteken. Med tången tar man fast fästingen i ryggen och skruvar försiktigt bort den från huden. Man skall inte kväva fästingar i fett eller andra ämnen, och inte ta bort dem med bara händer. Orsaken är den, att borrelia-bakterien som kanske finns hos fästingen, finns i dess tarmar. När man skakar om den, kan den spruta det farliga ämnet rakt in i huden på människan.

Källa: <http://www.fi/pulssi>.

Pentti Huovinen, spec.läkare i mikrobiologi, docent och Pertti P. Arstila, spec.läkare i mikrobiologi, docent. □

På träff med dövblinda i Sverige

Pekka Juusola

Finlands Dövblinda rf:s regionsekreterare Inga, Hilka och Risto planerade att dövblinda från Kajana, Uleåborg och Vasa-områden kunde träffa Umeås dövblinda i Sverige. Mycket skulle förberedas: kontakter till Umeå, beställa buss, logi, båtbiljetter, mat, tolkningssaker och så vidare.

Äntligen på måndagsmorgonen den 10 maj tog bussen upp de första dövblinda från Kajana och startade färden mot Vasa. På vägen tog vi upp medlemmar från Haapajärvi, Uleåborg och Vaasa. I bussen fanns 25 dövblinda, regionsekreterarna, tolkarna och guiderna. I Vasa steg vi på färjan.

Resan över Kvarken, mot Umeå, gick utan besvär. Framme i Umeå, i Comfort-hotellet, var vi sent på kvällen. På tisdagen väntade oss åtta dövblinda i Umeå dövas klubblokal. Vi finländare gav en Aalto-vas åt Umeås dövblinda.

I Sverige är många saker ordnade på annat sätt än i Finland. T.ex. betalar länsmyndigheterna ersättning åt dövblindas stödpersoner för de utgifter, som de frivilliga stödpersonerna har. I Sverige betalar också länsmyndigheterna datorkostnaderna och – undervisningen. Datorn är ett ytterst vanligt hjälpmedel för dövblinda i Sverige, såväl i e-post som i annan informationstillförelse.

Tillgängligheten på och fåtaligheten av tolkar tycks vara ett problem i Umeå i alla fall och i dess närområden. Man bör beställa tolk redan 5 månader före ett visst tillfälle. Det förekommer inga begränsningar i tolktimmarna som i Finland. Sveriges förening för dövblinda ger ca. 25 000 kronor i året åt Umeå områdets dövblinda (ca. 18 000mk). Klubben beslutar själv hur den använder pengarna.

Det blev även tid över för fri diskussion. Finlands och Sveriges teckenspråkiga dövblinda tecknade ivrigt med varandra. De kom bra överens, fastän det finns skillnader i det finska och det svenska teckenspråket. Till slut bjöd värdarna på smörgåskaka, kaffe och annat tilltugg. Vi bekantade oss ännu med tolkningscentret i Umeå och stadens fina stadshus. Sent på tisdagskvällen kom vi med färjan till Vasa. Vi

for trötta till hootellet. Följande dag hade många ännu en lång resa framför sig.

Tusen tack till Umeås dövblinda och till regionsekreterarna. Ni gjorde denna resa möjlig! ☐

Fem frågor

1. När blev Finland medlem i EU (vilket år)?
2. Vad är pigment?
3. Vem är Jari Litmanen?
4. Vilket lands huvudstad är Belgrad?
5. Vem var Edvard Munch?

Svar:

1. År 1995
2. Ett hudskikte, som skyddar huden från alltför mycket sol.
3. Han är en finländsk fotbollsspelare som har spelat de senaste åren i Ajax i den holländska ligan. Nu skall han börja spela i FC Barcelona.
4. Jugoslaviens
5. En norsk konstnär. Hans verk är för närvarande utställda i Konstcentret Retretti i Punkaharju. ☐

En lägenhet jag inte kan flytta till

Pekka Juusola

En dag gick jag på en lägenhetsvisning över en höghuslägenhet på två rum. Lägenheten var helt vanlig och snygg. Jag förundrade mig över det väsen som hördes i lägenheten. Snart märkte jag, att en av min hörapparatdel hade blivit kvar i T-ställning och suset förorsakades av något störningsmoment i lägenheten. Jag blev intresserad av vad som kan förorsaka ett sådant oväsen!

Det kom fram att lägenheten var på första våningen. Rakt under den var höghusets huvudströmcentrum och mätarrummet. Nu efteråt när jag besökt bekanta och gått förbi liknande strömcentrum, har jag märkt, att ett liknande oväsen uppkommer.

Två frågor uppstod hos mig vad gäller hörselskadade, som behöver induktionsslinga hemma: "Är det relevant att först höra sin lägenhets ljud med T-ställning på hörapparat och fråga var husets huvudströmscentrum är?"

Min andra fråga är: Kan man minska ett sådant mätarcentrums eller huvudströmscentrums störningar på något sätt? Vem skulle betala för det?

Jag anser att användare av induktionsslinga, bör ta reda på när de söker bostad, om det redan bor i huset en sådan person som använder induktionsslinga. Jag vet ett fall, där t.o.m. grannens telefonsamtal hördes hem till en annan. Också TV-tittandet störs, ifall grannen ser på en annan kanal. □

Känselsprödet-tidningens redaktion klargör i nästa nummer för hur man kan minska störningarna från elektricitetscentrum.

En tavla om stunden: känslor, händer och en penna

Hilkka Kasurinen

Huvudstadsregionens daggrupp gjorde ett besök till museet för nutidskonst Kiasma. Det är som ett palats, som strålar mellan gamla posthuset och Mannerheim-statyn. Huset är stort och rymligt. När man kommer in, verkar det som om det inte skulle finnas något märkvärdigt där. När man går uppåt längs med gången med ledstång, börjar saker komma fram.

Guiden berättade om byggnadens verksamhet och mening. Konstnärer hämtar hit sina verk för att ställas ut. Varje arbete har sin egen mening, sin kreativitet. Justiina anser att verken visar den riktiga verkligheten, den stundens känslor för kreativitet. Rosor och kakka syntes och kändes otrevligt i pottan.

Luktar det också? Genast uppkommer tanken: det är ju dynga. En känsla av lätnad uppstår. Både kakkan och rosen är riktiga underlättnande känslor, men bara för en stund.

Berg-och dalbanan, som används flitigt under sommaren, har byggts av äggskal. Höbalen berörde Justiina mycket. Den hör ihop med landsbygden, med de fjärran minnen, som Justiina fick uppleva som barn.

Många tavlor är den stundens ämnen, vad konstnärerna då känner, som en sprucken kaffekopp. Justiina funderade, att nog var det bra konst, då den gamla damen låg naken med byxorna nere i sin säng. Den gamla damens feber kommer varje natt tillsammans med kära drömmar, som man gjort mycket arbete för. Det var drömmarnas och pinans svett. Det tror Justiina.

Denna nya konst är närmare människan. Det är kreativ verksamhet i sin naturliga betydelse, naturligt och verkligt. Bort med skammen. Konstnärerna kan gestalta det bra. Vi människor är ju konstverk vi själva på våra egna verkliga sätt. Vi kunde göra en tavla över det. T.ex. över den stundens tankar, vad vi känner här och nu. Jag tänkte, att en tavla över min stund här och nu: känslor, händer och en penna.

Jag vill tacka Pentti för ledandet av dagklubben. Vi träffas igen i glada-re tecken. Tack också till andra för samvaron. Vi är ju ändå alla i samma båt. Uppfriskande sommar åt alla!

Önskar Justiina ☐

En utfärd till Molnspegeln (Pilvipeili)

Vieno Hyttinen

Vi gjorde en utfärd till sinnescentret Molnspegeln i Tavastehus den 6 maj. Resan från Tammerfors tog ca. en timme. Med på resan var 18 personer.

När vi kom till Molnspegeln, behövde vi byta skorna till tossor. Vi in- delades i två grupper: i de som teck- nar och de som talar.

Sinikka och Tiina förevisade stället för oss. Där fanns fyra rum. I varje rum fanns det olika saker att se och känna på. I det vita rummet före- kom sommarens färger och ljud. Musiken ljöd, fåglarna sjöng, åskan mullrade, olika färgers bollar, ringar och dukar hängde i luften. Jag såg

inte allt men tolken förmedlade det mesta åt mig.

Vi förflyttade oss till ett annat rum. Där fanns olika instrument. Man fick både höra och känna på musik. Där fanns även ett fingerpiano. Det förekom skåp, var dat fanns delar av glas, läder och plast. Med händerna kunde man känna de olika ytor- na.

I avslappningsrummet fanns det leksaker och olika massage-och rehabiliteringsapparater. Tiina mas- serade min rygg och mina fotvalv, när jag fick benkraamp. Vården hjälpte. I naturrummet fanns älg- skinn, frön och andra lukter som man kände med luktsinnet. Molnspegeln (Pilvipeili) var ett int- resant ställe.

Efter vi hade ätit åkte vi på rundtur till Tavastehus centrum. Vi åkte förbi Aulanko. Pentti och Sari berättade åt oss om sevärdheterna längs rut- ten.

Bussen stannade på torget och vi gick åt olika håll på uppköp eller upptäcktsfärder. Efter ungefär en timme for vi tillbaka mot Tammer- fors.

Resan var lyckad. Jag rekommenderar Molnspegeln (Pilvipeili) åt andra också. Där fanns även himlak- roppar, månar och stjärnor.☐

En klar morgonsols hälsning

Ahti Myyrä

Tillsammans med Irma använde vi hela Kristi himmelfärdsdag till en ordlek. Dagen gick snabbt och var intressant. Det finns mycket att komma ihåg i nya ord. Det är roligt att använda vår tid tillsammans, våra pensionärsdagar, till denna sysselsättning. Åldern förtar inte spelglädjen, fastän man nog orkade göra något framför datorn som sysselsättning.

Jag spelade tidigare ensam på första nivån 5225 poäng och gissa vilket ord som jag föll på. Det var "haj". Denna dag spelade vi med Irma på första nivån och vi fick rekord 11870 poäng. Vi föll på ordet "suka" (borste), när vi inte kände till det.

Så gick vår gemensamma tid denna helg. Det är roligt att lära sig nya ord i spelet, som vi inte ännu känner till. Det finns många ord som är främmande för oss. Såhär kan dövblinda i sin tystnad använda sin tid i glädjens tecken. □

Två flugor i en smäll

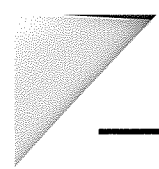
Senja Virtanen

Tammerfors klubb för dövblinda höll en kurs om olika kommunikations-sätt och gjorde samtidigt en sommarutflykt. Kursen hölls på ett ställe som heter Koivumäki som finns vid sjöstranden. Den vackra och vänliga platsen är en f.d. folkskola, som har renoverats. Husmor **Jaana Heinola** tog emot oss hjärtligt med gott kaffe. Maten var som hemlagad.

Lärare på kursen var igen **Riitta Lahtinen** och **Russ Palmer**. De kan sitt yrke och är varmhjärtade. Den glada och hjälpsamma **Marjatta Puromäki** var också med.

Vi lärde oss, hur man kan använda kroppen och musiken i olika kommunikationssituationer. Vi konstaterade, hur lätt det är, när man koncentrerar sig. Tolkarnas händer tröttnar inte så lätt.

Att teckna från hand till hand behövs, men i vissa situationer, som i museer och på konstutställningar är en annan kommunikation ett snabbt sätt att ta emot eller ge information åt någon annan. □

En skön sommar!

TUNTOSARVI 25.årgången, ISBN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf., Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors.
Telefon (09) 5495 350. Texttelefon (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Chefredaktör: Katri Pyykkö **Redaktör:** Raili Karisaari

Redaktionsråd: Unto Honkanen, Vieno Hyttinen, Ulla Kungas,
Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Raili Karisaari, Katri Pyykkö.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer 11 gånger om året med storskrift, punkter,
som långsamt ljudband, som video samt och svenskspråkig översättning.